

Länsstyrelsen
Gävleborg

Enheten för miljö

Hanna Karlsson

010-225 12 76

hanna.karlsson@lansstyrelsen.se

YTTRANDE

2019-04-02

1 (8)

Dnr 2159-2019

Dossnr 00-001-032

Projektgrupp Nationell plan för vattenkraft
gerd.lejdstrand@energimyndigheten.se

Yttrande över preliminär tidplan i den nationella prövningsplanen för vattenkraft

Gemensamt yttrande från länsstyrelserna i Gävleborg, Uppsala och Dalarnas län

Länsstyrelserna föreslår att hela Dalälven (53) tidigareläggs till perioden 2023 – 2033. Motivet till detta är huvudsakligen Dalälvens unika naturvärden samt att mycket material redan finns framtagna genom projektet Hållbar vattenkraft i Dalälven. Inom projektet, som finansierats av statliga medel från Havs- och vattenmyndigheten, har staten och verksamhetsutövare tillsammans tagit fram underlagsmaterial (omfattar allt från naturvärden, energitekniska beskrivningar till kulturmiljöbedömningar) och kommit överens om en åtgärdsplan¹ som innehåller en prioritering mellan konkreta åtgärder på anläggningsnivå. Inom Dalälven har en bred samverkan etablerats för gemensamt lärande om Dalälvens miljöförhållanden, åtgärdsbehov och vattenkraftsystem.

Samverkansprocessen har resulterat i mervärden för alla involverade aktörer, utöver de formella slutprodukterna. Dessa upparbetade kontaktytor bedöms underlätta det framtida åtgärdsarbetet. Ett förvaltningsråd² har bildats som syftar till att genomföra planen. Om åtgärdsarbetet i Dalälven senareläggs bedömer vi att samverkan kommer att urholkas. Förvaltningsrådet behöver arbeta med konkreta åtgärdsförslag för att samverkan ska vara meningsfull. Allt detta arbete bedöms gå till spillo om ingen prövningsgrupp i Dalälven ska omprövas före 2035.

Länsstyrelserna delar uppfattningen att det är bra att åtminstone vissa prövningsgrupper inom samma HARO kan prövas i ett sammanhang eftersom de hänger ihop, miljömässigt eller reglermässigt och tekniskt.

¹ [Åtgärdsplan för vattenkraftens miljöåtgärder i Dalälven. Folder 2018.](#) <http://www.dalarnasvatten.se>

² [Samverkansöverenskommelse för förvaltningsråd för Dalälven.](#)

Samarbetsprojektet i Dalälven har dock visat att flera prövningsgrupper inte har något sådant samband med övriga prövningsgrupper. Flera av dessa prövningsgrupper har därför prioriterats i nämnda åtgärdsplan för genomförande av åtgärder inom den kommande femårsperioden. Se ytterligare motivering i respektive läns egna yttranden.

För att undvika en överbelastning av prövningssystemet vid en tidigareläggning av hela Dalälven kan vissa justeringar genomföras. Länsstyrelserna föreslår därför att tidsperioden för huvudavrinningsområdet Norrström (61) utökas till perioden 2025 – 2040. Motivet är huvudsakligen frånvaron av kulturmiljöinventeringar, mängden anläggningar samt frånvaron av tekniska och miljömässiga samband både inom och mellan de flesta delavrinningsområden.

En fördel med längre prövningsperioder är att flexibiliteten ökar vad avser arbetsbelastning hos domstol och länsstyrelserna. Detta gäller också för möjligheten att prioritera prövningsgrupper utifrån miljövärden eller redan pågående tillsynsarbete.

Yttrande från länsstyrelsen i Gävleborg

Länsstyrelsen har fått möjlighet att lämna synpunkter på förslag till tidplan för nationella planen för miljöprovning av vattenkraften. Förslaget på tidplan är framtaget med hänsyn till två kriterier, komplexiteten och miljövärdet. Då dessa kriterier är övergripande och på stor skala anser länsstyrelsen att det finns skäl för vissa justeringar av tidplanen för Gävleborgs län. Synpunkterna rör dels vilka miljövärden som behöver beaktas och dels komplexiteten som ser lite annorlunda ut när man kommer ner på regional skala. De flesta förslagen om förändring av tidplanen berör endast vårt län genom en mindre omplacering avrinningsområdena.

Länsstyrelsens förslag på förändringar i tidplanen grundar sig på kriterierna i de tre frågor som ställs i remissen, dvs tillgängligt kulturmiljöunderlag, planerade projekt och annat tillgängligt underlag samt särskilda naturvärden. En sammanfattning av förslagen lämnas i tabellen på nästa sida med motiveringar i löpande text.

HARO	Namn	Remissförslag		Länsstyrelsens förslag	
		Startår	Slutår	Startår	Slutår
43000	Gnarpsån	2024	2024	2035	2035
43044	Område 43044	2025	2025	2024	2024
44000	Harmångersån	2025	2025	2024	2024
45000	Delångersån	2024	2024	2028	2028
45046	Område 45046	2025	2025	2028	2028
46000	Nianån	2021	2021	X	X
48000	Ljusnan	2026	2030	2030	2035
49000	Skärjån			2021	2021
50000	Hamrångeån	2024	2024	2021	2021
51000	Testeboån	2022	2022	2022	2022
52000	Gavleån	2039	2040	2039	2040
53000	Dalälven	2035	2040	2023	2033

Motivering till förslag

Nedan motiverar länsstyrelsen förslagen till förändringar i tidplanen för NAP. För att försöka hålla en logisk ordningsföljd utgår vi utifrån länets mest prioriterade vattendrag och logiska kopplingar i förslagen till förändringar i tidplanen.

49, 50 Skärjån, Hamrångeån

I Skärjån (49) finns inga kraftverk, men en överledning av vatten från ån till angränsande avrinningsområde Hamrångeån (50) där vattnet utnyttjas för kraftproduktion. Den tillståndsgivna överledningen motsvarar medelvattenföringen i Skärjån. I tillståndet finns idag krav på en mintappning på endast 100 l/s under månaderna juni-september. Tillståndet innebär därmed, om det utnyttjas fullt ut, att Skärjån i princip torrläggs nedströms överledningen. Bilden nedan visar hur det kan se ut i Skärjån.

Det är en sträcka på hela 12 km som påverkas och i länet finns ingen motsvarighet till negativ påverkan i förhållande till den begränsade elproduktion som överledningen ger (< 3 GWh/år). Skärjån är utpekad av Naturvårdsverket som ett särskilt värdefullt vattendrag och ca 7 km av ån är Natura 2000-område och sedan 2015 ett naturreservat. Av reservatsbeskrivningen framgår att ån är ett av länets mest värdefulla kustmynnande, strömmande vattendrag med omgivande lövrika strandskogar. Skärjån har en sydlig prägel och vissa arter växer här längre norrut än vanligt. Ett exempel är ormbunken Safsa som kan påträffas i det strömmande vattnet. Den har här sin nordligaste förekomst i Europa. I ån lever både sällsynta arter och arter som är känsliga för föroreningar eller försurning. Här finns t ex flodpärlmussla (utdöende bestånd) och olika dagsländor.

Genomförda biotopkarteringar och elfisken i Skärjån under 2017 visar på ett mycket bekymmersamt tillstånd för åns bestånd av öring och flodpärlmussla. Det är angeläget att vidta åtgärder snarast för att rädda dessa bestånd och de naturvärden som utpekats för Natura 2000-området och naturreservatet. Den i särklass viktigast åtgärden är att ett säkerställa en ekologiskt nödvändig mintappning till Skärjån för utan vatten är alla andra åtgärder meningslösa.

Länsstyrelsen har genomfört en kulturmiljöinventering av de dammar och kraftverk som finns i Skärjån och Hamrångeån som omfattas av nationella planen. SMHI har på uppdrag av länsstyrelsen gjort en utredning av hur vattenomsättningen i Tönnebrosjön, där avledningen sker, skulle påverkas av en minskad eller avvecklad överledning. I Hamrångeån finns endast två

kraftverk som berörs av den nationella planen och i Skärjån två dammar som används för överledningen. Länsstyrelsen anser därför att det finns starka skäl för att tidigare lägga provningen av Hamrångeån inklusive överledningen från Skärjån till 2021. Förslagsvis kan Hamrångeån/Skärjån ersätta Nianån (46) i planen där nyligen genomförd utrivning av kraftverk och regleringsdammar gjort att det inte längre finns några anläggningar som omfattas av den nationella planen.

46 Nianån

Likt länsstyrelsen påpekat i tidigare remissvar gällande provningsgrupper så känner vi inte till några NAP-anläggningar i Nianåns avrinningsområde längre. De anläggningar som fanns tidigare är inköpta av Hudiksvalls kommun och avvecklade och utrivna. Det finns därför inget skäl att ha kvar avrinningsområdet i den nationella planen.

51 Testeboån

Länsstyrelsen är positiv till att Testeboån är placerad tidigt i NAP. Det är ett prioriterat vattendrag i länet med höga naturvärden. Kulturmiljöinventering är redan genomförd för de anläggningar som omfattas av NAP och det finns intresseorganisationer och kommuner som aktivt driver miljöförbättrande åtgärder.

Vattendraget omfattas av två naturreservat och hela den nedre delen är Natura 2000-område. De höga biologiska värdena och åns allt viktigare funktion som lek och föryngringsområde för bland annat lax och öring gör ån till ett av länets viktigaste vatten ur miljösynpunkt. Testeboån är klassad som vildlaxälv av ICES.

43 Gnarpån

De NAP-anläggningar som länsstyrelsen känner till inom Gnarpåns avrinningsområde är Gällsta och Milsbro kraftverk, inkl regleringsdamm. Dessa anläggningar har köpts in av Nordanstigs kommun med avsikten att avveckla verksamheten och riva ut dammanläggningarna. Tillstånd för utrivningen finns och arbetet kommer sannolikt att påbörjas under 2019 eller 2020. De kända NAP-anläggningarna är därmed redan hanterade och inom kort åtgärdade. Av den anledningen anser länsstyrelsen att Gnarpån inte behöver ligga så tidigt i provningsordningen då de mest akuta miljöåtgärderna redan är på gång att genomföras. För att hålla en bevakning på att åtgärderna verkligen genomförs skulle man kunna senarelägga avrinningsområdet i tidplanen och därmed ge plats åt mer prioriterade avrinningsområden.

43044, 44 område 43044, Harmångersån

Länsstyrelsen har i tidigare remissvar gällande provningsgruppernas utformning varit tydlig med behovet av att avrinningsområdena 43044 och 44 behöver prövas i ett sammanhang. Länsstyrelsen ser därför positivt på att dessa HARO har fått samma provningstid. Med anledning av förslaget att senarelägga Gnarpåsns HARO anser länsstyrelsen att det borde finnas förutsättningar för att tidigarelägga Harmångersåns avrinningsområde, inklusive norra utloppet i Stocka.

Länsstyrelsen anser att det ur miljösynpunkt är viktigt att Harmångersån hamnar tidigt i provningsordningen. Här har man jobbat med biotopvård under flera år och det finns ett väldigt aktivt fiskevårdsområde som tillsammans med kommunen har en tydlig vilja att förbättra förutsättningarna för vattensystemet. Upp till det första vandringshindret finns en storvuxen havsvandrande öring och lax som har ökat kraftigt sedan man gjort återställningar. Dessutom kommer sik, nejonöga och harr upp för lek på dessa sträckor. Inom systemet finns skyddsvärda populationer av flodpärlmussla och flodkräfta som skulle gynnas av åtgärder som skapar vandringsmöjligheter och biotopåterställningar.

45, 45046 Delångersån, område 45046

Även Delångersån har två utlopp till havet, det ena via HARO 45 och det andra via HARO 45046. Det är i utloppet via HARO 45046 som de huvudsakliga NAP-anläggningarna ligger och som nyttjar regleringen av Delångersån. Länsstyrelsen anser därför att om provningsgrupperna inte sammanfogas i enlighet med länsstyrelsens tidigare remissvar så måste de åtminstone prövas i ett sammanhang.

Delångersåns HARO är ett komplext system och ett av de avrinningsområden som pekats ut som värdefullt med avseende på reglerförmågan. Samtidigt finns här stora naturvärden och Dellensjöarna är av riksintresse för friluftsliv och naturvård och är utpekade som särskilt värdefullt vatten av naturvårdsverket, fiskeriverket och riksantikvarieämbetet. Länsstyrelsen har också de senaste åren handlagt ett flertal tillsynsärenden gällande regleringen av Dellensjöarna. Boende kring sjön vid ett flertal tillfällen väckt frågan om behovet av att regleringen av sjöarna omprövas. Med anledning av komplexiteten för Delångersåns HARO anser länsstyrelsen att det finns behov av att senarelägga avrinningsområdet för omprövningar enligt NAP. I dagsläget finns heller inget kulturmiljöunderlag för avrinningsområdet. Länsstyrelsen föreslår därför att provningarna för HARO 45 och 45046 inleds först 2028 för att säkerställa att samverkansprocesserna ska hinna genomföras innan provningen inleds samt att tillräckligt underlag ska hinna tas fram. Dessutom skulle detta fördela ut länsstyrelsens arbetsinsats i NAP-provningarna på ett bättre sätt. Med

remissförslagets utformning har Gävleborg en väldigt stor tyngdpunkt tidigt i tidsplanen.

48 Ljusnan

I Ljusnan finns inte bara höga värden ur energi- och reglersynpunkt utan även stora naturvärden. De stora naturvärdena i Ljusnan representeras bland annat av de i miljöbalkens hushållningsbestämmelser skyddade älvsträckorna, den fem mil långa outbyggda Mellanljusnan och biflödet Voxnan. Andra exempel på viktiga biflöden med Naturreservatsskydd och Natura 2000 bestämmelser är Galvån och Ängerån.

Med anledning av Ljusnans komplexitet, behovet av omfattande samverkan samt att länsstyrelsen i Gävleborg redan har ett stort antal omprövningar inplanerade tidigt i NAP anser länsstyrelsen att Ljusnan behöver placerat lite längre fram i tiden. För Ljusnan finns dessutom endast ett begränsat underlag med avseende på kulturmiljön. Mindre insatser har genomförts i samband med aktuella prövningar, men det är ett stort arbete kvar i det avseendet. Länsstyrelsens förslag är att prövningarna för Ljusnan inleds tidigast 2030 och förväntas pågå till 2035.

52 Gavleån

Gavleån är ett relativt stort avrinningsområde med ett flertal biflöden och många NAP-anläggningar. Storsjön är en av länets största sjöar och det finns många boende runt sjön. För Storsjön återkommer klagomål från de närboende kring tappningsställaren för sjön och hur tappningen till Gavleån sker i samband med både höga och låga flöden. Det finns därför ett behov av att regleringen ses över i samband med att moderna miljövillkor ska fastställas i avrinningsområdet. Gavleåns HARO hyser även på många ställen höga naturvärden och projekt för att åtgärda vandringshinder och genomföra återställningsarbeten pågår i de nedre delarna av Gavleån. Det finns alltså skäl till varför även Gavleån skulle behöva prioriteras under prövningen för moderna miljövillkor. Länsstyrelsen inser dock att all prövning inte kan ske samtidigt och accepterar därför remissversionens förslag till tidplan.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta ärende har fattats av Joakim Hellgren efter föredragning av handläggare Hanna Karlsson. I den slutliga handläggningen har även länsrådet Veronica Lauritzsen, Hans Sjöberg vid Enheten för miljö, Nichlas Dahlén vid Enheten för landsbygd och tillväxt, Peter Ståhl vid Enheten för naturvård och Per Thorén vid enheten för samhällsutveckling deltagit.

Denna handling är godkänd i länsstyrelsens elektroniska system och saknar därför namnunderskrift.

Joakim Hellgren

Hanna Karlsson